

První
český filozof
a vlastenec

NOS
NAKLADATELSTVÍ

Jiří Krutina

Jeroným Pražský

Hieronymus Pragensis

Život evropského vzdělance, nekonformního bojovníka
za svobodu slova a buřiče.

Předmluva

V červnu minulého roku na šestisté výročí upálení českého církevního reformátora Jana Husa jsme s manželkou navštívili krásné město Kostnici na břehu Bodamského jezera. Pokojná atmosféra stále středověkem dýchajícího města, kde jsme navštívili Husův dům, dominikánský klášter i budovy koncilu, mě dovedla k rozjímání, co nám dnes říkají středověké události kostnického koncilu (1414–1418), tehdy vrcholného shromáždění světských a duchovních elit tehdejší křesťanské Evropy, který byl tak osudově spojen se smrtí dvou českých lidí, navíc tak odlišného charakteru, zaměření i osobitosti, jakými byl teolog, mistr svobodných umění a reformní kazatel Jan Hus a o téměř deset let mladší filozof, politik a doslova buřič Jeroným Pražský.

V jednom podchodu v Kostnici je krásné moderní sgraffito, kde jsou zobrazeny hlavní postavy tehdejšího koncilu, král Zikmund – hlavní autorita tehdejší světské moci, na jehož popud byl koncil svolán, protektor koncilu a budoucí císař římské říše, Jan Hus, upálený český reformní kazatel, a Martin V., člen vlivného římského rodu zvolený kostnickým koncilem novým papežem, jehož zvolení odstranilo tehdejší vleklou krizi schizmatu, a tak upevnilo jednotu tzv. západní křesťanské Evropy. Něco, co se běžně chápe jako politický „úspěch“. Současně se předpokládalo, že popravou dvou hlavních představitelů pražské reformní skupiny byl dostatečně důrazně vyřešen spor s pražskými kacíři a odstředivými tendencemi v církvi. Byl to právě tento papež, Martin V., který se během svého pontifikátu proslavil mimo jiné vedením pěti křížových výprav do tehdejších husitských Čech k vymýcení kacířství, které byly jedna po druhé rozdraceny husity (1420 – Vítkov, 1422 – Kutná Hora, 1422 – Žatec, 1427 – Tachov, 1431 – Domažlice). Tak na jedné straně koncil, tato tehdejší evropská politická událost vrcholného významu, přinesl toužené sjednocení duchovní a světské moci západního křesťanství, širšího politického celku a platformy, jejichž součástí byly i české země, a na druhou stranu přivedl na popraviště dva významné a statečné muže své doby. Následně také zavlekl země Koruny české a oblast střední Evropy do zdoluhavé

války, trvající takřka 15 let (1419–1436), s tehdy nejmocnější organizací své doby, spojenou současně s ekonomickou blokadou zemí Koruny české ze strany ostatních zemí. Ta společně s vnitřní občanskou válkou mezi husitskými mocenskými frakcemi přinesla postupně hospodářské vyčerpání země, což společně s neschopností politicky prosadit husitský program nejen v celém Českém království, ale i na širším evropském poli vedlo k postupné pragmatické snaze opět upevnit pořádky v zemi a uhájít základní náboženské svobody.

Nejsou tato témata svým vlastním, byť jiným způsobem podobná dnešním evropským tématům? Jaké otázky tedy stály skutečně za procesem Husa a Jeronýma? Proč musel být upálen i druhý muž, Jeroným? Kým byl? Hus je obecně známý, přitom je dnes málokdo schopen vnímat jemné nuance jeho sporu a významu. Jeho spor ale obecně chápeme jako oprávněný a projevem touhy lidského ducha po lepší lidské společnosti. Jeho příklad v odmítnutí lži a totalitního myšlení, tak platný v každé době, a hájení svobody slova v akademických i teologických otázkách jej činí stále aktuálně znějícím tónem evropské i naší dějinnosti a neměli bychom mu zapomínat naslouchat. Jan Hus je „celebritou“, většina z nás jej zná alespoň z dějepisu, už ale menší povědomí je o tom „druhém“, o Jeronýmovi z Prahy neboli Jeronýmovi Pražském.

Byli jsme se podívat v Kostnici i na místo popraviště, kde stála hranice Jana Husa i Jeronýma. Nyní je zde obrovský „bludný“ balvan, vytažený z Rýna, který nese z každé strany jedno jméno. Do Rýna byl vhozen popel obou upálených. Tím jako by se symbolicky sdělovalo, že šlo o dvě strany téhož bludného „balvanu“, o dva muže stejné tíživé otázky. Jak to dnes chápat? „Bludné balvany“ jsou dnes udělovány spolkem „pro ochranu vědy“ vědcům, kteří překročí vládnoucí diskurz vědy, jako způsob zesměšnění. Není v tom trochu ironie? Zároveň si však někdo dal tolik práce, že takový obrovský balvan vytáhl z Rýna a dopravil jej právě na toto místo. Balvan je umístěn uprostřed bytovek a domků, kolem místní obyvatelé celoročně udržují záhony s květinami. Poseděli jsme na lavičce a snažili jsme se vcítit do atmosféry tehdejší doby a smyslu toho všeho.

Dominantou dnešní Kostnice je socha Impéria na molu před budovou koncilu, jak se i dnes nazývá budova, kde se odehrála jedna z nejvýznamnějších politických událostí vrcholného středověku. Tato socha ztvárňuje obrovskou kurtizánu kyprých vnad a tvarů, držící v rukou dvě nahé kreatury mužského pohlaví, jedna má papežskou a druhá císařskou korunu. Socha vystihuje uměleckým způsobem hlavní téma za celým koncilem, včetně metafyzického pozadí tehdejšího sporu dvou podob zevní moci: světské a církevní moci oddělené od skutečné vnitřní moci —

ztělesňované kurtizánou – „bohyní“ uprostřed, která je vyvažuje a současně tvoří jejich společné „tělo“. Socha jistě upozorňuje i na skutečnost, že na koncilu bylo přítomno kromě církevní a světské elity na sedm set prostitutek. Bez toho by se tehdy vrcholná politika neobešla. Právě v tomto klimatu žil a působil Jeroným a právě na tomto místě byl stejně jako Hus odsouzen a nalezl zde smrt v plamenech.

Socha Imperie, která má podle svého tvůrce symbolizovat odvěkou pravdu o tom, kdo a co vlastně vládne tomuto světu

Postupně uzrávala myšlenka seznámit se důvěrně s osobou, otázkami a životem Jeronýma Pražského, neboť jsem pociťoval, že půjde o vnitřní dobrodružství, že za jeho historickým obrazem se skrývají širší témata a skutečnosti, potenciality, které čekají na své otevření. Zkrátka jsem slyšel, že ke mně začíná toto téma promlouvat. Vzhledem k mému dlouholetému amatérskému zájmu o historii obecně, zvláště pak o historii husitství, jsem věděl, že Jeroným je spjat s husitstvím, proto jsem si obstaral vše dostupné, co o něm bylo napsáno, a to jak z pera profesionálních historiků, tak z internetu. Rád bych poděkoval zejména panu profesoru Františkovi Šmahelovi za jeho vědecké práce, bez nichž bych nebyl schopen se ladit na jeho dobu, svět, život, otázky, širší politické klima doby apod. Stejně tak děkuji všem přednášejícím, jejichž příspěvky jsem měl možnost shlédnout a zúčastnit se jejich přednášek.

Čím více jsem se seznamoval s historickými pracemi o Jeronýmovi a jeho době, tím více se mi skládal mnohaúrovňový příběh Jeronýma a jeho doby, otázek, které žil, jež se mi samovolně v mém vědomí propojovaly s mnoha dalšími sférami, včetně těch osobních, a v jemné rezonanci vytvářely plastický příběh osobnosti tohoto muže jako nikým neschválený a tedy neoficiální života-spis příběhu duše, v jehož obsahu i otázkách jsem našel i nadčasové kvality, které se dotýkají i mého bytí. Navíc shledáme, že

přestože jde o středověký příběh, je velmi „akční“, jako byl Jeroným sám a jak i dnešní doba zřejmě vyžaduje. Otázkou vždy zůstává volba způsobu a míra aktivního jednání. UVědomil jsem si, že se jedná o zcela odlišného člověka, než byl jeho přítel Hus, kterého na základě jemu danému slibu následoval do Kostnice. Ale co více, začalo se ukazovat, že Jeroným vlastně až tak nežil teologickými otázkami tehdejšího sporu pražských reformistů opírajících se z části o Viklefovo učení, ale že *byl primárně filozofem v řeckém duchu, kam se často ve svých disputacích odkazoval*, jak správně odhalil pan Šmahel. Jeho otázky i spor měly širší dopad i rozsah, přesahovaly rámec středověké scholastiky, a jako jeden z mála filozofů tehdejší doby se odkazoval na řeckou filozofii a Platóna. Svým filozofováním rozbíjel myšlenkové soustavy a přesvědčení, které rámcovaly a svažovaly svobodu člověka v jeho době. Dle mého názoru je právě skutečnost, že byl i přes středověk, který svobodnému filozofickému diskurzu nepřál svou dogmatikou, filozofem jak v teorii, tak praxi, významná a činí jej unikátní osobou nejen české, ale i evropské kultury a historie. A dodejme, že zůstává inspirací v každé době. Nechtěl být ani teologem, ani právníkem, jako většina jeho tehdejších současníků, ale vědomě zvolil dráhu filozofa, přičemž zůstával laikem. Netkví právě v tom, že je Jeroným až druhý, zdánlivě za „stejnou“ věc odsouzený, důvod, proč je snadno přehléd-

nutelný ve svém skutečném významu a v tom, s čím k nám promlouvá i přes šest století?

Současně se laickou ambicí tohoto krátkého dílka stalo představení Jeronýma jako prvního českého filozofa a osvětlení podstaty otázek a sporů, kterých se účastnil, srozumitelným a dnešnímu člověku přístupným způsobem. Ve skutečnosti šlo o krásné vnitřní dobrodružství podobné ladění se na živou zkušenost řeči vlastní duše. Uvědomil jsem si, že nelze představit prvního rozpoznaného českého filozofa v českých dějinách skutečně evropského významu bez širšího kontextu, tedy bez toho, aniž bych se alespoň stručně zabýval tím, co je vlastně filozofie jako taková, tedy otázkou možná ještě důležitější, neboť Jeroným jako filozof i jeho doba jsou její součástí, minimálně toho, co nazýváme historií filozofického myšlení. Tím se mi samotnému otevřel nový svět i pohled, který doplnil a pomohl integrovat mé předchozí životní zkušenosti.

Text není prací odborníka, ale amatérského laika. Bez větších ambicí se snažím držet formy literatury faktu s mírnou uměleckou snahou. Nekladu si ani za cíl přinést nové historické nebo badatelské poznatky, nejsem profesionální historik, v zásadě nepíši nic, co by nebylo obecně známo nebo nebylo psáno někde jinde podobným způsobem. Za možnost držení se známých historických faktů vděčím pracím uvedeným v závěru. Se snahou o zachování známých

historických skutečností jsem vyjádřil to, co mě v určité době oslovovalo a volalo mým bytím. Sám svůj počín mohu nazývat *zkušenostním historealismem* či *meditativní dějinností*.

Pokud osloví i jiné čtenáře a pomůže probudit vědomí, že v naší dějinné pospolitosti máme muže nejen evropského přesahu, ale i opravdu nadčasového, který žil otázky dotýkající se povahy naší zkušenosti i dnes, a vybídne k prohloubení zájmu o základní otázku smyslu našeho bytí a návrat k pravé filozofii, novému způsobu myšlení, dnes tak naléhavě potřebnému, a současně v nás povzbudí alespoň trochu Jeronýmova ducha po nebojácném kritickém přezkoumávání současných vládnoucích idejí a myšlenkových systémů rámcujících naši dobu, dobu bezohledného kapitalismu postaveného na jediném náboženství moci peněz a materialismu ovládajícího vědu a všechny oblasti lidského a společenského života, tak jako ve své době Jeroným, první rozpoznaný český filozof a současně evropský buřič, kniha naplnila svůj smysl.

K šestisetletému výročí
upálení Jeronýma Pražského,
30. 5. 2016.

O Jeronýmovi...

„... byl velmi umělý a dospělý
v rozličném umění mudrcov
i v zákoně Božiem i v doktoriech.“

Z dobových pramenů

ISBN 978-80-88117-06-3

9 788088 117063

NOS
NAKLADATELSTVÍ